

Sameskolan stärker barnens identitet

I Jokkmokk ligger en av landets sex sameskolor. Här bedrivs undervisningen av engagerade lärare som vill hjälpa till att bevara den samiska kulturen och identiteten.

– Vi har arbetat intensivt med samisk pedagogik de senaste åren, säger rektor Carina Sarri.

Mitt inne i Jokkmokk i en gul träbyggnad ligger sameskolan där det går 31 elever. Denna måndagsmorgon pågår lektioner på samiska. I Sverige är de tre största samespråken nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska. Eleverna har rätt att på undervisning på just sitt språk. På skolan i Jokkmokk är grupperna med nordsamiska och lulesamiska ungefär lika stora. Bara en elev talar sydsamiska.

1945 stod sameskolan klar i inne i Jokkmokk.

I ett av klassrummen undervisar Elsy Labba i nordsamiska. Eleverna lyssnar koncentrerat när Elsy sätter igång bandspelaren och en berättelse på samiska spelas upp. På väggarna finns affischer med det samiska alfabetet och i fönstren hänger fiskar med små lappar med de samiska orden för fiskens olika delar.

– Eleverna är på väldigt olika nivå eftersom vissa talar samiska hemma medan andra bara lär sig samiska här, säger Elsy. De som inte är samisktalande får ofta arbeta med ordkunskap medan de som behärskar det samiska språket får öva sig på att skriva och stava rätt.

Elsy Labba får ägna mycket tid åt att hitta bra material som kan användas på lektionerna eftersom bristen på samiska läromedel och handledningar är stor.

Samisk pedagogik ska stärkas

Sedan två år tillbaka har sameskolan i Jokkmokk tillsammans med sameskolan i Gällivare arbetat med ett utvecklingsprojekt som är stött av EU-medel.

Lärarna ska utveckla sin undervisning så att den tar tillvara samisk kultur och det samiska perspektivet. Personalen vid sameskolorna har fått särskild utbildning för att kunna utveckla den egna verksamheten. Carina Sarri är rektor för sameskolan i både Jokkmokk och Gällivare och hon har varit en av projektledarna.

– Den samiska pedagogiken krockar ofta med den västerländska, menar Carina Sarri. Vi har ett eget tankesätt och egen världsbild.

Projektet har lett till att det samiska sättet att lära numera är en naturlig del av undervisningen och inte bara inslag som det ofta var tidigare.

– Nu kan vi låta det genomsyra undervisningen och alla känner sig säkra i att det inte går emot läroplanen, säger Carina.

Britt-Inger Baer, som undervisar i fyra ämnen, uppskattar projektet och hennes undervisning har förändrats en hel del.

– Jag låter eleverna prova mer själva, säger Britt-Inger. Samisk kultur handlar egentligen mycket om att våga och prova men det har ändå förekommit i liten utsträckning i undervisningen. Nu får eleverna till exempel prova att göra

Carina Sarri är rektor i både Jokkmokk och Gällivare.

eld när vi är i skogen eller hämta vatten själva när vi gör utflykter till en kalkkälla. Vi bekräftar det samiska tänkandet.

Uppskattade "kultur dagar"

Eleverna i Jokkmokk har rätt att ta ut en "kultur dag" tio gånger per år. Även detta är en del av projektet att stärka den samiska pedagogiken. Det innebär att de har rätt att vara borta från skolan vid

till exempel renskiljning, vedhuggning, politiska uppdrag, bärplockning eller andra samiska aktiviteter.

– Undervisningen sker då till exempel tillsammans med deras föräldrar. När de kommer tillbaka redovisar de vad de har varit med om och vad de har lärt sig, berättar Carina Sarri.

Helena K Holmqvist har en dotter som går i årskurs två i sameskolan och en son som går i samisk förskoleklass. Hon har även två äldre barn som har gått ut sameskolan. Kulturdagarna är något som uppskattas både av henne och barnen.

– De har till exempel utnyttjat den dagen när de har hjälpt sin mormor och morfar att göra blodkorv eller att ta tillvara skinn.

En känsla av samhörighet

Det största skälet till att Helena valde sameskolan för sina barn är att de ska känna en samhörighet och känna sig trygga i sin identitet. Hon gick själv i sameskolan på 70-talet när man inte fick tala samiska i skolan och hon fick inte heller lära sig det av sina föräldrar.

– Jag känner att jag tappade min identitet när jag inte fick lära mig samiska. Jag är glad att mina barn får möjlighet att lära sig språket och att de får umgås med andra samiska barn.

Två barn som har gått på sameskolan sedan första årskurs är Lisa Rassa Lind-

” Vi bekräftar det samiska tänkandet.

fors, 12 och Mikael Nutti, 11.

– Det är bra att vi får lära oss samiska, även om det är tråkigt ibland. Jag gillar engelska bättre, säger Lisa.

Mikael tror också att han kommer ha nytta av sin samiska. Båda tycker det är roligt att de får lära sig om samisk kultur och tradition i skolan. De uppskattar särskilt de så kallade ”utedagarna” som skolan har varje vår och höst.

– Vi har lektionerna utomhus och vi brukar ofta göra utflykter i skogen, säger Lisa. Senast tittade vi på fångstgropar för renar.

Våren har precis börjat visa sig i Jokkmokk och Lisa och Mikael ser fram emot de populära lekarna som hänger ihop med de första vårdagarna.

– Vi brukar sätta upp ett horn som vi kastar lasso på, berättar Mikael. Eller så leker vi ”Gammalgäddan” där en av oss är gäddan som står i mitten och ska jaga de andra.

Att eleverna är stolta över sitt ursprung och har en stark samisk identitet präglar hela stämningen på skolan.

Klasstidning som berör

Efter lunchrasten är det dags för OÅ och eleverna i årskurs fem har precis börjat arbeta med en klasstidning. De är med i en tävling där Sveriges bästa klasstidning ska utses. Läraren Katarina Parfa Koskinen visar exempel på olika tidningar och hur de kan se ut. Nä-

Jon-Andreas skriver roliga historier till klasstidningen.

gon måste skriva en ledare och namn på tidningen ska bestämmas. Idéerna sprutar fram i klassrummet. Det är redan bestämt att tidningen ska innehålla små presentationer av eleverna tillsam-

mans med deras personliga renmärken som de har fått rita själva. Eleverna ska också skriva varsin kort berättelse om något de har upplevt.

– Jag har bett dem skriva korta texter om en upplevelse som speglar deras liv, säger Katarina. Vi vill visa att deras tillvaro faktiskt är rätt annorlunda.

Katarina menar att om hon hade bett dem skriva om en spännande upplevelse hade det för någon elev kanske varit ett besök på IKEA. Hon har varit noga med att det ska handla om något från deras egen vardag.

– De tycker själva att det inte alls är spännande att skriva om, men för andra skolbarn i Sverige kommer det att vara kul och annorlunda att läsa, säger Katarina.

En elev har till exempel skrivit om att hans renar har haft svårt att hitta mat på grund av den snörika vintern. Han skriver också om hur en hund bet en av hans renar så svårt att den måste avlivas. En annan berättar om när han och kusinen var ute med skotern och kälken lossnade i en brant nerförsbacke. I en annan text kan man läsa: ”Att vara med mina renar är som att vara i den bästa djurparken i världen”.

Samarbetet kan bli bättre

Det finns fem andra sameskolor förutom den i Jokkmokk. Rektor Carina Sarri anser att samarbetet mellan dessa skolor skulle kunna bli mycket bättre.

– Vi borde utbyta erfarenheter med varandra, säger Carina. Eftersom det är brist på samiska läromedel skulle det vara värdefullt att höra vad de andra skolorna använder för material.

Sameskolan i Jokkmokk har även vid några tillfällen haft ett samarbete med ett ursprungsfolk i Sydamerika. De har varit intresserade av att se hur samer arbetar med att behålla och utveckla sin kultur och sitt språk.

Känner stolthet

Skoldagen är slut för idag och den gula byggnaden töms på elever. Lisa Rassa Lindfors och Mikael Nutti har drygt ett

Lisa och Mikael är glada över att de får gå på sameskolan.

år kvar innan de börjar högstadiet och därmed måste de byta till en grundskola. Båda är överens om att de vill ha samisk integrerad undervisning när de går över till grundskolan. Ifall de kommer att bo kvar i Jokkmokk när de har gått ur skolan får tiden utvisa. Något som Lisa och Mikael däremot vet och gärna berättar om är att de alltid kommer att vara stolta över sitt ursprung.

Text: Kristin Lindqvist

Foto: Tomas Bergman

Fakta:

- Barn till samer har enligt skollagen rätt att få utbildning i sameskolan som ger barnen en utbildning med samisk inriktning.
- Det finns sex sameskolor i Sverige, placerade i Jokkmokk, Gällivare, Kiruna, Karesuando, Lannavaara och Tärnaby.
- Sameskolan motsvarar årskurs 1-6 i grundskolan.
- I årskurserna 7-9 går samers barn i grundskolan och kan om de önskar få en integrerad samisk undervisning. Med detta menas undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska.
- Eftersom sameskolan är sexårig förekommer inte betygsättning. Efter årskurs 6 får eleven ett intyg som visar att han/hon gått igenom utbildningen i sameskolan.